

Raad van de
Europese Unie

Brussel, 11 juli 2023
(OR. en)

11144/1/23
REV 1

ECOFIN 669
UEM 203
SOC 495
EMPL 346
COMPET 690
ENV 769
EDUC 282
RECH 314
ENER 405
JAI 915
GENDER 146
ANTIDISCRIM 140
JEUN 184
SAN 421

NOTA

---

van:	het secretariaat-generaal van de Raad
aan:	het Comité van permanente vertegenwoordigers/de Raad
nr. vorig doc.:	11144/23
nr. Comdoc.:	COM(2023) 614 final1
Betreft:	AANBEVELING VAN DE RAAD over het nationale hervormingsprogramma 2023 van Letland en met een advies van de Raad over het stabiliteitsprogramma van Letland

---

Voor de delegaties gaat hierbij de bovengenoemde ontwerpaanbeveling van de Raad, die is gebaseerd op aanbeveling COM(2023) 614 final van de Commissie en is besproken door de Raad en de Europese Raad.

AANBEVELING VAN DE RAAD

van ...

over het nationale hervormingsprogramma 2023 van Letland en met een advies van de Raad over het stabiliteitsprogramma van Letland

DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, en met name artikel 121, lid 2, en artikel 148, lid 4,

Gezien Verordening (EG) nr. 1466/97 van de Raad van 7 juli 1997 over versterking van het toezicht op begrotingssituaties en het toezicht op en de coördinatie van het economisch beleid¹, en met name artikel 5, lid 2,

Gezien Verordening (EU) nr. 1176/2011 van het Europees Parlement en de Raad van 16 november 2011 betreffende de preventie en correctie van macro-economische onevenwichtigheden², en met name artikel 6, lid 1,

Gezien de aanbeveling van de Europese Commissie,

Gezien de resoluties van het Europees Parlement,

Gezien de conclusies van de Europese Raad,

---

¹ PB L 209 van 2.8.1997, blz. 1.

² PB L 306 van 23.11.2011, blz. 25.

Gezien het advies van het Comité voor de werkgelegenheid,

Gezien het advies van het Economisch en Financieel Comité,

Gezien het advies van het Comité voor sociale bescherming,

Gezien het advies van het Comité voor de economische politiek,

Overwegende hetgeen volgt:

- (1) Verordening (EU) 2021/241 van het Europees Parlement en de Raad³, waarbij de herstel- en veerkrachtfaciliteit ("de faciliteit") werd ingesteld, is op 19 februari 2021 in werking getreden. De faciliteit biedt de lidstaten financiële ondersteuning voor de uitvoering van hervormingen en investeringen, die worden gerealiseerd met budgettaire stimulansen door de Unie. In overeenstemming met de prioriteiten van het Europees Semester draagt de faciliteit bij tot economisch en inclusief herstel en de uitvoering van duurzame en groeibevorderende hervormingen en investeringen, met name hervormingen en investeringen om de groene en de digitale transitie te stimuleren en om de economieën van de lidstaten veerkrachtiger te maken. Zij helpt ook de overheidsfinanciën te versterken en de groei en werkgelegenheid op middellange en lange termijn te stimuleren, de territoriale cohesie binnen de Unie te verbeteren en de verdere uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten te ondersteunen. De maximale financiële bijdrage per lidstaat in het kader van de faciliteit is op 30 juni 2022 bijgewerkt, overeenkomstig artikel 11, lid 2, van Verordening (EU) 2021/241.

---

³ Verordening (EU) 2021/241 van het Europees Parlement en de Raad van 12 februari 2021 tot instelling van de herstel- en veerkrachtfaciliteit (PB L 57 van 18.2.2021, blz. 17).

- (2) Op 22 november 2022 heeft de Commissie haar goedkeuring gehecht aan de jaarlijkse duurzamegroei-analyse 2023 en daarmee de aanzet gegeven tot het Europees Semester 2023 voor coördinatie van het economisch beleid. Op 23 maart 2023 heeft de Europese Raad zijn goedkeuring gehecht aan de prioriteiten van de jaarlijkse duurzamegroei-analyse 2023, die rond de vier dimensies van concurrerende duurzaamheid draaien. Op 22 november 2022 heeft de Commissie op grond van Verordening (EU) nr. 1176/2011 ook het waarschuwingsmechanismeverslag 2023 aangenomen, waarin zij Letland heeft aangemerkt als een van de lidstaten die door onevenwichtigheden geraakt kunnen zijn of het risico lopen daardoor geraakt te worden, en waarvoor een diepgaande evaluatie nodig zou zijn. Op 24 februari 2023 heeft de Commissie ook een advies vastgesteld over het ontwerpbegrotingsplan 2023 van Letland. De Commissie heeft ook een aanbeveling voor een aanbeveling van de Raad over het economisch beleid van de eurozone goedgekeurd, alsook een voorstel voor het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid 2023 waarin de uitvoering van de werkgelegenheidsrichtsnoeren en de beginselen van de Europese pijler van sociale rechten wordt geanalyseerd. De Raad heeft de Aanbeveling over het economisch beleid van de eurozone⁴ (de "Aanbeveling van 2023 over de eurozone") op 16 mei 2023 aangenomen en het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid op 13 maart 2023.
- (3) Hoewel de economieën in de Unie blijken te geven van opvallende veerkracht, blijft de geopolitieke context een negatief effect hebben. De economische en sociale beleidsagenda van de Unie, die resoluut achter Oekraïne staat, is erop gericht om op korte termijn de negatieve gevolgen van energieschokken voor zowel kwetsbare huishoudens als bedrijven te beperken en op middellange termijn de inspanningen ter verwezenlijking van de groene en de digitale transitie, de ondersteuning van duurzame en inclusieve groei, de bewaking van de macro-economische stabiliteit en de vergroting van de veerkracht vol te houden. De agenda is ook sterk gericht op het vergroten van het concurrentievermogen en de productiviteit van de Unie.

---

⁴ Aanbeveling van de Raad van 16 mei 2023 over het economisch beleid van de eurozone (PB C 180 van 23.5.2023, blz. 1).

- (4) Op 1 februari 2023 heeft de Commissie een mededeling uitgebracht met de titel "Een industrieel plan voor de Green Deal voor het nettonultijdperk" ("het industrieel plan voor de Green Deal"). Het doel van het industrieel plan voor de Green Deal is om het concurrentievermogen van de nettonulindustrie van de Unie te versterken en een snelle transitie naar klimaatneutraliteit te bevorderen. Het vormt een aanvulling op de lopende inspanningen in het kader van de Europese Green Deal en REPowerEU. Het heeft ook tot doel een omgeving te scheppen die gunstiger is voor het opschalen van de productiecapaciteit van de Unie voor de nettonultechnologieën en -producten die nodig zijn om de ambitieuze klimaatdoelstellingen van de Unie te halen, en voor het verzekeren van toegang tot relevante kritieke grondstoffen, onder meer door de sourcing ervan te diversifiëren, geologische hulpbronnen in de lidstaten naar behoren te exploiteren en grondstoffen zoveel mogelijk te recyclen. Het industrieel plan voor de Green Deal is gebaseerd op vier pijlers: een voorspelbaar en vereenvoudigd regelgevingsklimaat, versnelde toegang tot financiering, het verbeteren van vaardigheden, en open handel voor veerkrachtige toeleveringsketens. Op 16 maart 2023 heeft de Commissie ook nog een mededeling gepubliceerd met de titel "Concurrentievermogen van de EU op lange termijn: blik op de periode na 2030", die is gestructureerd rond negen elkaar versterkende aanjagers, met als doel te werken aan een groeibevorderend regelgevingskader. In de mededeling worden beleidsprioriteiten vastgesteld die bedoeld zijn om actief te zorgen voor structurele verbeteringen, gerichte investeringen en regelgevingsmaatregelen voor het concurrentievermogen van de Unie en haar lidstaten op lange termijn. Onderstaande aanbevelingen dragen bij tot de verwezenlijking van die prioriteiten.
- (5) In 2023 blijft het Europees Semester voor coördinatie van het economisch beleid evolueren in overeenstemming met de uitvoering van de faciliteit. De volledige uitvoering van de herstel- en veerkrachtplannen blijft essentieel voor de verwezenlijking van de beleidsprioriteiten in het kader van het Europees Semester, aangezien de plannen betrekking hebben op alle of een aanzienlijk deel van de relevante landspecifieke aanbevelingen die in de afgelopen jaren zijn gedaan. De landspecifieke aanbevelingen van 2019, 2020 en 2022 blijven onverminderd relevant voor de herstel- en veerkrachtplannen die worden herzien, bijgewerkt of gewijzigd overeenkomstig de artikelen 14, 18 en 21 van Verordening (EU) 2021/241.

- (6) Verordening (EU) 2023/435 van het Europees Parlement en de Raad⁵ (de "REPowerEU-verordening"), die op 27 februari 2023 is vastgesteld, heeft tot doel de afhankelijkheid van de Unie van de invoer van Russische fossiele brandstoffen snel af te bouwen. Dit zal bijdragen tot energiezekerheid en de diversificatie van de energievoorziening van de Unie en tegelijkertijd het gebruik van hernieuwbare energiebronnen, de opslagcapaciteit voor energie en de energie-efficiëntie vergroten. De REPowerEU-verordening stelt de lidstaten in staat een nieuw REPowerEU-hoofdstuk toe te voegen aan hun nationale herstel- en veerkrachtplannen om belangrijke hervormingen en investeringen te financieren die de REPowerEU-doelstellingen helpen verwezenlijken. Die hervormingen en investeringen stimuleren ook het concurrentievermogen van de nettonulindustrie van de Unie zoals uiteengezet in het industrieel plan voor de Green Deal, en gaan in op de energiegerelateerde landspecifieke aanbevelingen die in 2022 en, indien van toepassing, in 2023 aan de lidstaten zijn gedaan. Met de REPowerEU-verordening wordt een nieuwe categorie ingevoerd van niet terug te betalen financiële steun die ter beschikking van de lidstaten wordt gesteld om nieuwe energiegerelateerde hervormingen en investeringen in het kader van hun herstel- en veerkrachtplannen te financieren.

---

⁵ Verordening (EU) 2023/435 van het Europees Parlement en de Raad van 27 februari 2023 tot wijziging van Verordening (EU) 2021/241 wat betreft REPowerEU-hoofdstukken in herstel- en veerkrachtplannen en tot wijziging van Verordeningen (EU) nr. 1303/2013, (EU) 2021/1060 en (EU) 2021/1755 en Richtlijn 2003/87/EG (PB L 63 van 28.2.2023, blz. 1).

- (7) Op 8 maart 2023 heeft de Commissie een mededeling aangenomen met richtsnoeren voor het begrotingsbeleid voor 2024 ("de mededeling van 8 maart 2023"), die erop gericht is de voorbereiding van de stabiliteits- en convergentieprogramma's van de lidstaten te ondersteunen en aldus de beleidscoördinatie te versterken. De Commissie heeft eraan herinnerd dat de algemene ontsnappingsclausule van het stabiliteits- en groeipact eind 2023 wordt gedeactiveerd. Zij heeft verzocht om een begrotingsbeleid in 2023-2024 dat de houdbaarheid van de schuld op middellange termijn waarborgt en de potentiële groei op duurzame wijze verhoogt, en heeft de lidstaten verzocht in hun stabiliteits- en convergentieprogramma's 2023 uiteen te zetten hoe hun begrotingsplannen ervoor zullen zorgen dat de in het Verdrag vastgestelde referentiewaarde van 3 % van het bruto binnenlands product (bbp) wordt nageleefd en de schuld voortdurend op plausibele wijze wordt teruggedrongen, of dat de schuld op middellange termijn op een prudent niveau wordt gehouden. De Commissie heeft de lidstaten ook verzocht de nationale begrotingsmaatregelen die zijn ingevoerd om huishoudens en bedrijven te beschermen tegen de energieprijsschok, geleidelijk af te schaffen, te beginnen met de minst gerichte maatregelen. Zij heeft erop gewezen dat indien de steunmaatregelen zouden moeten worden verlengd vanwege hernieuwde druk van de energieprijzen, de lidstaten deze beter moeten richten op kwetsbare huishoudens en bedrijven. De Commissie heeft verklaard de begrotingsaanbevelingen te kwantificeren en te differentiëren. Bovendien zouden de begrotingsaanbevelingen moeten worden geformuleerd op basis van de netto primaire uitgaven, zoals voorgesteld in haar mededeling van 9 november 2022 over een leidraad voor een hervorming van het EU-kader voor economische governance. De Commissie heeft aanbevolen dat alle lidstaten nationaal gefinancierde investeringen blijven beschermen en zorgen voor een doeltreffend gebruik van de faciliteit en andere Uniefondsen, met name in het licht van de doelstellingen met betrekking tot de groene en de digitale transitie en veerkracht. De Commissie heeft aangegeven dat zij de Raad zal voorstellen om in het voorjaar van 2024 op het tekort gebaseerde buitensporigtekortprocedures in te stellen op basis van de begrotingsresultaten voor 2023, in overeenstemming met de bestaande wettelijke bepalingen.

- (8) Op 26 april 2023 heeft de Commissie wetgevingsvoorstellen ingediend om een omvattende hervorming van de Unieregels inzake economische governance door te voeren. De voorstellen moeten vooral de houdbaarheid van de overheidsschuld verbeteren en tegelijkertijd in alle lidstaten via hervormingen en investeringen duurzame en inclusieve groei bevorderen. Met die voorstellen streeft de Commissie ernaar de nationale verantwoordelijkheid te vergroten, het kader te vereenvoudigen en de focus meer te leggen op de middellange termijn, in combinatie met doeltreffende en coherenter handhaving. Volgens de conclusies van de Raad van 14 maart 2023 over een leidraad voor een hervorming van het EU-kader voor economische governance is het de bedoeling om de wetgevingswerkzaamheden in 2023 af te ronden.
- (9) Op 30 april 2021 heeft Letland overeenkomstig artikel 18, lid 1, van Verordening (EU) 2021/241 zijn herstel- en veerkrachtplan ingediend bij de Commissie. Krachtens artikel 19 van Verordening (EU) 2021/241 heeft de Commissie de relevantie, doeltreffendheid, efficiëntie en samenhang van het herstel- en veerkrachtplan beoordeeld overeenkomstig de beoordelingsrichtsnoeren van bijlage V bij die verordening. Op 13 juli 2021 heeft de Raad zijn uitvoeringsbesluit betreffende de goedkeuring van de beoordeling van het herstel- en veerkrachtplan voor Letland⁶ vastgesteld. De tranches worden vrijgegeven mits de Commissie overeenkomstig artikel 24, lid 5, van Verordening (EU) 2021/241 een besluit heeft vastgesteld waarin wordt verklaard dat Letland de desbetreffende mijlpalen en streefdoelen die in het uitvoeringsbesluit van de Raad zijn vastgelegd, op bevredigende wijze heeft verwezenlijkt. Onder bevredigende verwezenlijking wordt begrepen dat de verwezenlijking van eerdere mijlpalen en streefdoelen niet is teruggedraaid.

---

⁶ ST 10157/2021 INIT; ST 10157/2021 ADD 1; ST 10157/2021 ADD 1 COR 1.

- (10) Letland heeft op 25 april 2023 zijn nationaal hervormingsprogramma 2023 ingediend en op 17 april 2023 zijn stabiliteitsprogramma 2023, overeenkomstig artikel 4, lid 1, van Verordening (EG) nr. 1466/97. Om met de onderlinge verbanden tussen beide programma's rekening te houden, zijn deze samen geëvalueerd. Overeenkomstig artikel 27 van Verordening (EU) 2021/241 weerspiegelt het nationale hervormingsprogramma 2023 ook de halfjaarlijkse verslaglegging van Letland over de vorderingen bij de verwezenlijking van zijn herstel- en veerkrachtplan.
- (11) Op 24 mei 2023 heeft de Commissie het landverslag 2023 voor Letland gepubliceerd. Daarin werd de vooruitgang beoordeeld die Letland heeft geboekt bij de uitvoering van de desbetreffende landspecifieke aanbevelingen die de Raad tussen 2019 en 2022 heeft aangenomen en werd de balans opgemaakt van de uitvoering door Letland van het herstel- en veerkrachtplan. Op basis van die analyse werden in het landverslag lacunes vastgesteld met betrekking tot de uitdagingen die niet of slechts gedeeltelijk worden aangepakt in het herstel- en veerkrachtplan, alsook nieuwe en opkomende uitdagingen. Ook werd de vooruitgang beoordeeld die Letland heeft geboekt bij de uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten en bij de verwezenlijking van de kerndoelen van de Unie inzake werkgelegenheid, vaardigheden en armoedebestrijding, alsook bij de verwezenlijking van de duurzameontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties.

(12) De Commissie heeft op grond van artikel 5 van Verordening (EU) nr. 1176/2011 met betrekking tot Letland een diepgaande evaluatie verricht en de resultaten ervan bekendgemaakt op 24 mei 2023. De Commissie heeft geconcludeerd dat Letland niet wordt geconfronteerd met macro-economische onevenwichtigheden. Met name blijven de kwetsbaarheden in verband met externe leningen en huisvesting gering, terwijl die in verband met het concurrentievermogen zeker aanwezig zijn, maar naar verwachting in het algemeen in de nabije toekomst binnen de perken zullen blijven. De recente toename van het tekort op de lopende rekening was aanzienlijk, maar verwacht wordt dat het tekort in 2023 en verder in 2024 aanzienlijk zal afnemen. De netto internationale investeringspositie van Letland, die het afgelopen decennium aanzienlijk is verbeterd, zal naar verwachting grotendeels stabiel blijven. Niettemin dreigen de inflatie en de loondruk, indien deze aanhouden, het concurrentievermogen van Letland te schaden, vooral omdat de kerninflatie ruim boven het gemiddelde van het eurogebied ligt. Hoewel de huizenprijzen recentelijk sterk zijn gestegen, lijkt de overwaardering van de huizenprijzen niet substantieel te zijn. Bovendien vertraagde de stijging van de huizenprijzen eind 2022, was de hypothecaire kredietverlening zwak en is de schuldenlast van huishoudens beperkt en dalend in verhouding tot het inkomen van huishoudens. Letland staat voor belangrijke structurele economische uitdagingen in verband met het dalende arbeidsaanbod, dat heeft bijgedragen tot snelle stijgingen van de loonkosten per eenheid product en waardoor het concurrentievermogen op middellange termijn dreigt te worden geschaad. Het beleidskader is over het algemeen gunstig, hoewel enkele extra inspanningen zouden kunnen helpen om de risico's van de vastgestelde kwetsbaarheden aan te pakken. Beleidsmaatregelen om het concurrentievermogen te waarborgen, waaronder maatregelen ter verhoging van de kwaliteit en de kwantiteit van het arbeidsaanbod, zouden in dat verband belangrijk zijn. Een verkorting van de bouwvergunningsprocedure zou het woningaanbod helpen ondersteunen en de situatie op de woningmarkt verbeteren.

- (13) Volgens door Eurostat gevalideerde gegevens daalde het overheidstekort van Letland van 7,1 % van het bbp in 2021 tot 4,4 % in 2022, terwijl de overheidsschuld daalde van 43,7 % van het bbp eind 2021 tot 40,8 % eind 2022. Op 24 mei 2023 heeft de Commissie een verslag uitgebracht op grond van artikel 126, lid 3, van het Verdrag. In dat verslag werd de begrotingssituatie van Letland besproken aangezien het overheidstekort in 2022 de in het Verdrag vastgelegde referentiewaarde van 3 % van het bbp overschreed. In het verslag wordt geconcludeerd dat niet aan het tekortcriterium was voldaan. In overeenstemming met haar mededeling van 8 maart 2023 heeft de Commissie niet voorgesteld om in het voorjaar van 2023 nieuwe buitensporigtekortprocedures in te leiden. De Commissie heeft vervolgens verklaard dat zij de Raad zou voorstellen om in het voorjaar van 2024 op het tekort gebaseerde buitensporigtekortprocedures in te stellen op basis van de begrotingsresultaten voor 2023. Letland moet hiermee rekening houden bij de uitvoering van zijn begroting voor 2023 en de voorbereiding van zijn ontwerpbegrotingsplan voor 2024.
- (14) Het overheidssaldo is beïnvloed door de budgettaire beleidsmaatregelen die zijn genomen om de economische en sociale gevolgen van de stijging van de energieprijzen te verzachten. In 2022 omvatten de uitgavenverhogende budgettaire beleidsmaatregelen kostencompensatie voor verwarming (op basis van de gebruikte energiebron) en verlaging van de elektriciteitsrekeningen voor huishoudens; maandelijkse uitkeringen aan kwetsbare huishoudens en gezinnen met kinderen en een vervroegde indexering van de pensioenen; subsidies voor energie-intensieve bedrijven en compensatie voor de stijging van de elektriciteitskosten voor bedrijven. De Commissie raamt de nettobegrotingskosten van die maatregelen op 1,5 % van het bbp in 2022. Het overheidssaldo is ook beïnvloed door de budgettaire kosten voor het bieden van tijdelijke bescherming van ontheemden uit Oekraïne, die in 2022 op 0,2 % van het bbp worden geraamd. Tegelijkertijd zijn de geraamde kosten van de tijdelijke noodmaatregelen die verband houden met de COVID-19-crisis van 5,0 % van het bbp in 2021 gedaald tot 1,2 % van het bbp in 2022.

- (15) Op 18 juni 2021 heeft de Raad Letland aanbevolen⁷ om in 2022 een ondersteunende begrotingskoers aan te houden, onder meer met behulp van de impuls die uitgaat van de faciliteit, en om nationaal gefinancierde investeringen in stand te houden. De Raad heeft Letland ook aanbevolen om de groei van nationaal gefinancierde lopende uitgaven onder controle te houden.
- (16) Volgens de ramingen van de Commissie was de begrotingskoers⁸ in 2022 neutraal met 0,0 % van het bbp, wat passend was in een context van hoge inflatie. Zoals aanbevolen door de Raad is Letland het herstel blijven ondersteunen met investeringen die moeten worden gefinancierd uit de faciliteit. De met subsidies uit de faciliteit en andere Uniefondsen gefinancierde uitgaven bedroegen 1,1 % van het bbp in 2022 (1,3 % van het bbp in 2021). Wegens capaciteitsknelpunten en een stijging van de bouwprijzen werden sommige investeringen die in 2022 met subsidies uit de faciliteit en andere Uniefondsen werden gefinancierd, uitgesteld, hetgeen tot de geringe daling van de uitgaven heeft geleid. De nationaal gefinancierde investeringen leverden een contractieve bijdrage van 1,2 procentpunten aan de begrotingskoers⁹. Letland heeft dus de nationaal gefinancierde investeringen niet in stand gehouden, hetgeen niet overeenstemde met de aanbeveling van de Raad. Tegelijkertijd heeft de groei van de nationaal gefinancierde primaire lopende uitgaven (ongerekend nieuwe maatregelen aan de ontvangstenzijde) een contractieve bijdrage aan de begrotingskoers van 0,3 procentpunten geleverd. Letland heeft dus de groei van de nationaal gefinancierde lopende uitgaven onder controle gehouden.

---

⁷ Aanbeveling van de Raad van 18 juni 2021 met een advies van de Raad over het stabiliteitsprogramma 2021 van Letland (PB C 304 van 29.7.2021, blz. 63).

⁸ De begrotingskoers wordt gemeten als de verandering in de primaire uitgaven (ongerekend discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde), met uitsluiting van tijdelijke noodmaatregelen die verband houden met de COVID-19-crisis maar met inbegrip van uitgaven die worden gefinancierd met niet terug te betalen steun (subsidies) uit de faciliteit en andere Uniefondsen, ten opzichte van de potentiële groei op middellange termijn. Zie voor meer details Kader 1 in de statistische begrotingstabellen.

⁹ Deze contractieve bijdrage is met name het gevolg van lagere uitgaven voor investeringsprojecten die worden medegefinancierd door Uniefondsen, hetgeen ook van invloed was op de nationale medefinancieringsontwikkelingen (voornamelijk op het niveau van de lokale overheid), alsook van de overdracht van militair materieel aan Oekraïne, die als een negatieve bruto-investering in vaste activa wordt geboekt, gecompenseerd door een kapitaaloverdracht.

Tegelijkertijd hebben andere nationaal gefinancierde kapitaaluitgaven een expansieve bijdrage van 1,7 procentpunten van het bbp geleverd. De stijging van de andere kapitaaluitgaven wordt grotendeels verklaard door twee factoren: de aanleg van aardgasreserves voor de continuïteit van de nationale energievoorziening en de overdracht van militair materieel aan Oekraïne.

- (17) Het macro-economische scenario in het stabiliteitsprogramma 2023 dat aan de begrotingsprognoses ten grondslag ligt, is voor 2023 en daarna voorzichtig. De regering gaat ervan uit dat het reële bbp in 2023 zal stagneren en in 2024 met 2,0 % zal groeien. In vergelijking daarmee gaat de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie uit van een hogere reële bbp-groei van 1,4 % in 2023 en 2,8 % in 2024, als gevolg van de verwerking van nieuwe gegevens die niet waren opgenomen in het stabiliteitsprogramma 2023, namelijk herzieningen van de bbp-groei in 2022 en de voorlopige raming voor het eerste kwartaal van 2023, die beide de bbp-groei hoger doen uitkomen dan eerder werd verwacht. In nominale termen is de voorspelde bbp-groei in beide prognoses echter vergelijkbaar: in het stabiliteitsprogramma 2023 wordt voor 2023 en 2024 een groei van respectievelijk 11,7 % en 5,5 % verwacht, terwijl in de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie voor de respectieve jaren een groei van 10,5 % en 5,6 % wordt voorspeld.
- (18) In haar stabiliteitsprogramma 2023 zegt de regering te verwachten dat het overheidstekort zal afnemen tot 4,0 % van het bbp in 2023. De aanpassing van het tekort in 2023 weerspiegelt voornamelijk de ontwikkeling van de uitgaven. Naar verwachting wordt het tekort deels verminderd door de uitfasering van de meeste steunmaatregelen in verband met pandemie en de eenmalige uitgave in 2022 voor de aanleg van een nationale gasreserve wordt niet voorzien voor 2023. Deze besparingen zullen gedeeltelijk worden gecompenseerd door in het begrotingsbudget voor 2023 opgenomen maatregelen aan de uitgavenzijde, zoals een loonsverhoging voor overheidsdiensten en medisch personeel, hogere lopende uitgaven voor gezondheidszorg, wetenschap, onderzoek en hoger onderwijs, alsook een aanzienlijk pakket overheidsinvesteringen voor defensie en binnenlandse veiligheid. Bovendien worden hogere uitgaven verwacht voor pensioenen en uitkeringen als gevolg van hogere indexeringscoëfficiënten. Volgens het stabiliteitsprogramma 2023 zal de overheidsschuldquote naar verwachting afnemen van 40,8 % aan het eind van 2022 tot 39,6 % aan het eind van 2023. In de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie wordt uitgegaan van een overheidstekort van 3,8 % van het bbp voor 2023. Dit is in overeenstemming met het in het stabiliteitsprogramma 2023 voorspelde tekort. In de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie wordt gerekend op een iets hogere overheidsschuldquote, namelijk 39,8 % eind 2023.

(19) Het overheidssaldo wordt in 2023 naar verwachting nog steeds beïnvloed door de maatregelen die zijn genomen om de economische en sociale gevolgen van de stijging van de energieprijzen te verzachten. Het betreft hoofdzakelijk maatregelen uit 2022 die zijn verlengd. De nettobegrotingskosten van de steunmaatregelen worden in de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie geraamd op 1,0 % van het bbp in 2023¹⁰. De meeste maatregelen in 2023 lijken niet gericht op de kwetsbaarste huishoudens of bedrijven en houden de prijsprikkel om de vraag naar energie terug te dringen en de energie-efficiëntie te verhogen niet volledig in stand. Het bedrag aan gerichte steunmaatregelen waarmee bij de beoordeling van de naleving van Aanbeveling van de Raad van 12 juli 2022¹¹ rekening moet worden gehouden, wordt in de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie bijgevolg geraamd op 0,1 % van het bbp in 2023 (tegenover 0,5 % van het bbp in 2022). De budgettaire kosten van het aanbieden van tijdelijke bescherming van ontheemden uit Oekraïne zullen naar verwachting met 0,1 procentpunt van het bbp stijgen ten opzichte van 2022. Tot slot zal het overheidssaldo voor 2023 naar verwachting profiteren van de geleidelijke afschaffing van de tijdelijke noodmaatregelen die verband houden met de COVID-19-crisis, die op 1,2 % van het bbp worden geraamd.

---

¹⁰ Het cijfer geeft het niveau weer van de jaarlijkse begrotingskosten van de maatregelen, waaronder lopende ontvangsten en uitgaven en – indien relevant – kapitaaluitgaven.

¹¹ Aanbeveling van de Raad van 12 juli 2022 over het nationale hervormingsprogramma van Letland en met een advies van de Raad over het stabiliteitsprogramma 2022 van Letland (PB C 334 van 1.9.2022, blz. 112).

(20) In zijn Aanbeveling van 12 juli 2022 heeft de Raad aanbevolen dat Letland actie onderneemt om er in 2023 voor te zorgen dat de groei van de nationaal gefinancierde primaire lopende uitgaven in overeenstemming is met een algemeen neutrale beleidskoers¹², rekening houdend met de aanhoudende tijdelijke en gerichte steun aan huishoudens en bedrijven die het kwetsbaarst zijn voor stijgingen van de energieprijzen, en aan mensen die Oekraïne ontvluchten. Letland moet klaarstaan om de lopende uitgaven aan te passen aan de veranderende situatie. Letland is ook aanbevolen te voorzien in meer overheidsinvesteringen voor de groene en de digitale transitie en voor energiezekerheid, met inachtneming van het REPowerEU-initiatief, onder meer door gebruik te maken van de faciliteit en andere Uniefondsen.

---

¹² Volgens de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie wordt de potentiële outputgroei op middellange termijn (tienjaarsgemiddelde) van Letland, die wordt gebruikt als maatstaf voor de begrotingskoers, geraamd op 11,5 % in nominale termen.

(21) Voor 2023 wordt in de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie uitgegaan van een expansieve begrotingskoers (-0,9 % van het bbp) bij een hoge inflatie. Dit volgt op een neutrale begrotingskoers in 2022 (0,0 % van het bbp). Verwacht wordt dat de groei van de nationaal gefinancierde primaire lopende uitgaven (ongerekend discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde) in 2023 aan de begrotingskoers een expansieve bijdrage van 0,5 % van het bbp zal leveren. Dit omvat de lagere kosten van de gerichte steunmaatregelen voor huishoudens en bedrijven die het meest kwetsbaar zijn voor stijgingen van de energieprijzen, ten belope van 0,4 % van het bbp. Dit omvat ook de hogere kosten van het aanbieden van tijdelijke bescherming aan ontheemden uit Oekraïne (met 0,1 % van het bbp). De expansieve bijdrage van de nationaal gefinancierde netto primaire lopende uitgaven is dus niet toe te schrijven aan de gerichte steun aan huishoudens en bedrijven die het kwetsbaarst zijn voor stijgingen van de energieprijzen, en aan mensen die Oekraïne ontvluchten. De expansieve groei van de nationaal gefinancierde primaire lopende uitgaven (ongerekend discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde) is het gevolg van in het begrotingspakket voor 2023 opgenomen maatregelen aan de uitgavenzijde, zoals een loonsverhoging voor overheids- en medisch personeel, extra lopende uitgaven ter financiering van oncologie, wetenschap en onderzoek en andere discretionaire lopende uitgaven voor de nationale overheid, alsook hogere uitgaven voor pensioenen en uitkeringen. Kortom, de verwachte groei van nationaal gefinancierde primaire lopende uitgaven is niet in overeenstemming met de Aanbeveling van de Raad van 12 juli 2022. De met subsidies uit de faciliteit en andere Uniefondsen gefinancierde uitgaven zullen in 2023 naar verwachting 2,2 % van het bbp bedragen, terwijl nationaal gefinancierde investeringen naar verwachting een expansieve bijdrage aan de begrotingskoers van 1,0 procentpunt zullen leveren¹³.

---

¹³ De overige nationaal gefinancierde kapitaaluitgaven zullen naar verwachting een contractieve bijdrage van 1,7 procentpunten van het bbp leveren omdat in de Commissieprognoses voor 2023 de aanleg van aardgasreserves voor de continuïteit van de energievoorziening en militaire bijstand aan Oekraïne niet zijn opgenomen.

Letland is daarom van plan om via de faciliteit en andere Uniefondsen aanvullende investeringen te financieren, en zal naar verwachting de nationaal gefinancierde investeringen in stand houden. Het land is voornemens overheidsinvesteringen voor de groene en de digitale transitie en voor energiezekerheid te financieren, zoals de aankoop van elektrische voertuigen voor het openbaar vervoer, de verbetering van de energie-efficiëntie van appartementsgebouwen en bedrijfspanden, de modernisering van de elektriciteits-transmissie- en -distributienetwerken, de versterking van het reactievermogen van reddingsdiensten, de centralisering van digitale bestuursplatforms en -systemen in de overheidssector, de ontwikkeling van digitale vaardigheden en de digitalisering van processen in bedrijven, de ontwikkeling van breedbandinfrastructuur en de bevordering van digitalisering in de onderwijssector. Die overheidsinvesteringen worden grotendeels uit de faciliteit en andere Uniefondsen gefinancierd.

- (22) Volgens het stabiliteitsprogramma 2023 zal het overheidstekort in 2024 naar verwachting dalen tot 2,5 % van het bbp. De daling in 2024 is voornamelijk het gevolg van de uitfasering van steunmaatregelen om het effect van de hoge energieprijzen te verzachten, de afwezigheid van lopende uitgaven in verband met de COVID-19-pandemie en het feit dat de investeringen ter ondersteuning van het herstel van de pandemie in 2023 ten einde lopen. Volgens het stabiliteitsprogramma 2023 zal de overheidsschuldquote naar verwachting licht stijgen tot 39,7 % eind 2024. Op basis van de op de afsluitdatum van de prognose bekende beleidsmaatregelen wordt in de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie uitgegaan van een overheidstekort van 2,7 % van het bbp in 2024. Dit is in overeenstemming met het in het stabiliteitsprogramma 2023 voorspelde tekort. In de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie wordt gerekend op een hogere overheidsschuldquote, namelijk 40,5 % eind 2024, vooral vanwege het lagere nominale bbp.

- (23) Het stabiliteitsprogramma 2023 voorziet in de geleidelijke afschaffing van alle energiesteunmaatregelen in 2024. De Commissie gaat ook uit van de volledige uitfasering van de energiesteunmaatregelen in 2024. Dat is gebaseerd op de veronderstelling dat de energieprijzen niet opnieuw zullen stijgen.
- (24) Verordening (EG) nr. 1466/97 roept op tot een jaarlijkse verbetering van het structurele begrotingssaldo in de richting van de begrotingsdoelstelling op middellange termijn met 0,5 % van het bbp als benchmark¹⁴. Rekening houdend met overwegingen inzake budgettaire houdbaarheid en de noodzaak om het tekort terug te dringen tot onder de in het Verdrag vastgestelde referentiewaarde van 3 % van het bbp, zou volgens de Commissie een verbetering van het structurele saldo met ten minste 0,5 % van het bbp voor 2024 passend zijn. Om een dergelijke verbetering te bewerkstelligen, mag de groei van de nationaal gefinancierde netto primaire uitgaven¹⁵ in 2024 volgens de methode van de Commissie niet meer dan 3,0 % bedragen, zoals in deze aanbeveling tot uiting komt. Dit zal ook bijdragen tot een vermindering van de kerninflatie, die ver boven het gemiddelde van de eurozone ligt en die, indien zij aanhoudt, tot een verlies aan concurrentievermogen kan leiden. Tegelijkertijd moeten de resterende energiesteunmaatregelen (die momenteel door de Commissie worden geraamd op 1,0 % van het bbp in 2023) geleidelijk worden afgeschaft, indien de ontwikkelingen op de energiemarkt dit toelaten en te beginnen bij de minst gerichte maatregelen, en moeten de daarmee samenhangende besparingen worden gebruikt om het overheidstekort terug te dringen. Volgens de ramingen van de Commissie zou dat leiden tot een groei van de netto primaire uitgaven die onder het aanbevolen maximale groeipercentage voor 2024 ligt. Bovendien is volgens de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie de groei van de nationaal gefinancierde netto primaire lopende uitgaven in 2023 niet in overeenstemming met Aanbeveling van de Raad van 12 juli 2022. Indien dit wordt bevestigd, zou een lagere groei van de netto primaire uitgaven in 2024 passend zijn.

---

¹⁴ Artikel 5 van Verordening (EG) nr. 1466/97 vereist ook een aanpassing van meer dan 0,5 % van het bbp voor lidstaten met een overheidsschuld van meer dan 60 % van het bbp of met meer aantoonbare risico's voor de houdbaarheid van de schuldpositie.

¹⁵ Netto primaire uitgaven worden gedefinieerd als nationaal gefinancierde uitgaven ongerekend discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde en exclusief rente-uitgaven en conjuncturele werkloosheidsuitgaven.

- (25) Bij ongewijzigd beleid wordt in de voorjaarsprognose 2023 van de Commissie verwacht dat de nationaal gefinancierde netto primaire uitgaven in 2024 met 1,3 % zullen stijgen, wat onder het aanbevolen groeipercentage ligt.
- (26) Volgens het stabiliteitsprogramma 2023 zullen de overheidsinvesteringen naar verwachting stijgen van 5,5 % van het bbp in 2023 tot 6,1 % van het bbp in 2024. De hogere investeringen zijn toe te schrijven aan hogere nationaal gefinancierde investeringen en hogere investeringen die door de Unie worden gefinancierd, onder meer via de faciliteit.
- (27) Het stabiliteitsprogramma 2023 schetst een begrotingstraject op middellange termijn tot 2026. Volgens het stabiliteitsprogramma 2023 wordt verwacht dat het overheidstekort zal dalen tot 2,2 % van het bbp in 2025 en tot 0,7 % in 2026. Het overheidstekort zal dus volgens de planning in 2024 dalen tot onder 3 % van het bbp en binnen de looptijd van het programma onder 3 % van het bbp blijven. Volgens het stabiliteitsprogramma 2023 zal de overheidsschuldquote naar verwachting dalen van 39,7 % van het bbp eind 2024 tot 38,9 % van het bbp eind 2026.

(28) De belastinginkomsten van Letland als percentage van het bbp liggen aanzienlijk onder het Uniegemiddelde. Dit beperkt de verlening van openbare diensten, met name op het gebied van gezondheidszorg en sociale bescherming. Kapitaal en onroerend goed zijn relatief onderbelast in vergelijking met het Uniegemiddelde en bieden potentieel om de belastinginkomsten te verhogen. Bovendien int Letland relatief weinig belastinginkomsten uit de belasting op arbeid, ondanks relatief hoge belastingtarieven. Dit suggereert dat er aanhoudende inspanningen nodig zijn om de naleving van de belastingplicht te verbeteren en de schaduw economie aan te pakken. Armoede en ongelijkheid blijven op een hoog niveau, met name als gevolg van lage uitgaven voor sociale bescherming. De adequaatheid van het sociale vangnet is verbeterd, maar het risico op armoede of sociale uitsluiting blijft hoog, met name voor de meest kwetsbaren. Het risico op armoede of sociale uitsluiting op oudere leeftijd is het hoogste in de Unie (45,9 % in Letland vergeleken met 19,5 % in de Unie in 2021) en blijft ook zeer hoog voor mensen met een handicap (41,2 % in Letland vergeleken met 29,7 % in de Unie in 2021). De toegang tot en de kwaliteit van individuele, op behoeften gebaseerde maatschappelijke dienstverlening blijft een uitdaging vanwege het tekort aan en de hoge werkdruk van maatschappelijk werkers en de verschillen tussen gemeenten. Het langdurigezorgsysteem is versnipperd, met beperkte vooruitgang in de transitie van institutionele zorg naar thuiszorg en gemeenschapsgerichte diensten. De adequaatheid en beschikbaarheid van sociale huisvesting is beperkt als gevolg van onvoldoende langetermijnfinanciering. De overheidsbestedingen voor gezondheidszorg als percentage van het bbp zijn laag in vergelijking met het Uniegemiddelde, en in de begrotingsplannen voor de middellange termijn wordt verwacht dat deze zullen dalen van 5,6 % van het bbp in 2022 tot 3,6 % in 2026 volgens het stabiliteitsprogramma 2023. Dit is ook aanzienlijk minder dan de vereiste overheidsfinanciering voor gezondheidszorg tegen 2027, namelijk 6 % van het bbp, zoals aangegeven in de Letse richtsnoeren voor het volksgezondheidsbeleid 2021-2027. De daling is voornamelijk het gevolg van de geleidelijke afschaffing van tijdelijke COVID-19-steunmaatregelen, maar er zijn ook geen plannen voor de duurzame financiering van de gezondheidszorg. Daarnaast kampt Letland met een tekort aan personeel in de gezondheidssector, in het bijzonder aan verpleegkundigen. Derhalve is de tijdige en gelijke toegang tot gezondheidszorg beperkt.

- (29) Overeenkomstig artikel 19, lid 3, punt b), van Verordening (EU) 2021/241 en criterium 2.2 van bijlage V bij die verordening bevat het herstel- en veerkrachtplan een uitgebreide reeks elkaar versterkende hervormingen en investeringen die uiterlijk in 2026 moeten zijn uitgevoerd. Letland heeft goede vooruitgang geboekt bij de uitvoering van zijn herstel- en veerkrachtplan. Letland heeft één betalingsaanvraag ingediend, die overeenkomt met 9 mijlpalen en resulteert in een totale uitbetaling van 201 miljoen EUR. Als gevolg van objectieve omstandigheden in verband met stijgingen van de prijzen van energie en bouwmaterialen en beperkingen in de toeleveringsketen door de aanvalsoorlog van Rusland tegen Oekraïne, is Letland voornemens wijzigingen aan het plan in te dienen en een nieuw REPowerEU-hoofdstuk toe te voegen om het koolstofvrij maken van de economie te versnellen en de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen te verminderen. De snelle opname van het nieuwe REPowerEU-hoofdstuk in het herstel- en veerkrachtplan maakt de financiering mogelijk van aanvullende hervormingen en investeringen ter ondersteuning van de strategische doelstellingen van Letland op het gebied van energie en de groene transitie. De systematische en doeltreffende betrokkenheid van lokale en regionale autoriteiten, sociale partners en andere belanghebbenden blijft belangrijk voor de succesvolle uitvoering van het herstel- en veerkrachtplan, alsook ander economisch en werkgelegenheidsbeleid dat verder gaat dan dat plan, om te zorgen voor een breed gedragen verantwoordelijkheid voor de algehele beleidsagenda.
- (30) De Commissie heeft in 2022 alle programmadocumenten betreffende het cohesiebeleid van Letland goedgekeurd. Het is van cruciaal belang om de cohesiebeleidsprogramma's in aanvulling op en in synergie met het herstel- en veerkrachtplan, met inbegrip van het REPowerEU-hoofdstuk, snel uit te voeren om de groene en de digitale transitie te verwezenlijken, de economische en sociale veerkracht te vergroten en een evenwichtige territoriale ontwikkeling in Letland tot stand te brengen.
- (31) Naast de economische en sociale uitdagingen die in het herstel- en veerkrachtplan en in de programma's van het cohesiebeleid aan bod komen, wordt Letland geconfronteerd met uitdagingen in verband met de toegang tot financiering, energie en de groene transitie.

(32) De kredietstroom van de particuliere sector bedroeg in 2021 1 % van het bbp, wat aanzienlijk lager was dan het groeipercentage van de economie. Dit leidt tot een verdere vermindering van de schuld in de particuliere sector, die tot de laagste in de Unie behoort. Deze zwakke kredietgroei weerspiegelt tot op zekere hoogte de zwakke vraag, maar wordt ook beïnvloed door een aantal uitdagingen aan de aanbodzijde. Vooral voor kleine en middelgrote ondernemingen is het lastig om krediet te krijgen. Dit komt deels door hun hogere kredietrisico, maar ook door de hoge kredietkosten en administratieve rompslomp. Verder zorgt de slechte liquiditeit van de activa die beschikbaar zijn als onderpand, ervoor dat het bijzonder moeilijk is om krediet te verkrijgen buiten de omgeving van Riga. Dit vormt een ernstige belemmering, zowel voor hypotheekleningen als voor leningen aan ondernemingen. Op beleidsniveau zijn vooral inspanningen geleverd voor het ondersteunen van kredietverlening door deze te combineren met overheidssubsidies. Dit brengt echter aanzienlijke kosten voor de overheidsbegroting met zich mee en vormt dus geen duurzame manier om kredietverlening te stimuleren. Om de beperkingen van het kredietaanbod te versoepelen, zijn algemene verbeteringen inzake transparantie van en vertrouwen in het ondernemingsklimaat nodig, waaronder het verkleinen van de schaduw economie. Bovendien zou het verbeteren van het insolventieproces om een hoog tempo van bedrijfsherstructureringen en mogelijk hogere terugvorderingspercentages van leningen te bereiken, de gepercipieerde risico's voor banken verminderen en de kredietverlening stimuleren. Gerichte krediet- en garantieregelingen kunnen de liquiditeitsrisico's voor banken helpen te verkleinen wanneer zij onderpand aanvaarden op relatief illiquide markten. Regelingen met overheidskredieten voor strategisch belangrijke investeringsgebieden, zoals de groene transitie en regionale ontwikkeling, kunnen effectieve concurrentie op de bankmarkt doen toenemen, of een lacune op de markt dichten wanneer bankfinanciering te duur of niet beschikbaar is. Daarnaast zijn regelingen met overheids garanties en -kredieten een veel kostenefficiëntere manier om particuliere leningen te stimuleren dan subsidieregelingen. Naast de belemmeringen voor bankkrediet, is de Letse markt inzake alternatieve financieringsbronnen onderontwikkeld, wat potentieel biedt om de toegang van ondernemingen tot financiering te verbeteren.

(33) Letland heeft zijn onafhankelijkheid van Russisch gas verzekerd na het besluit van het parlement in juli 2022 om vanaf 1 januari 2023 geen Russisch aardgas meer te kopen. Binnenlandse gasleveranciers hebben alternatieve bronnen van aardgas kunnen vinden dankzij de invoer van vloeibaar aardgas (lng) uit de lng-terminal in Klaipėda, Litouwen en de nieuwe lng-terminal in Inkoo (Finland). De huidige situatie heeft de noodzaak aangetoond om de langzame uitrol van installaties voor elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen te versnellen. Letland heeft een van de hoogste aandelen hernieuwbare energie in de Unie, hoewel dit aandeel tussen 2020 en 2021 stagneerde. Letland zou er baat bij hebben zijn inspanningen voor de invoering van wind- en zonne-energie te versnellen, omdat dit de meest haalbare langetermijnoplossing is om het aandeel hernieuwbare energie te vergroten. Het herstel- en veerkrachtplan van Letland omvat reeds maatregelen om regelgevingsobstakels voor de invoering van windenergie op land weg te nemen. Er kan echter nog meer worden gedaan om de inzet van hernieuwbare energie voor elektriciteitsopwekking, verwarming en koeling te versnellen. Dit zou inhouden dat het elektriciteitsnet wordt gemoderniseerd, dat gedecentraliseerde hernieuwbare elektriciteitsopwekking en flexibiliteit van het elektriciteitssysteem (vraagsturing en opslag) worden bevorderd, dat de procedures voor het verlenen van vergunningen verder worden verbeterd en dat een juridisch kader en stimulansen ter bevordering van energiegemeenschappen worden ingesteld. De voltooiing van de synchronisatie van Letland met het stroomnet van de Unie zou de transmissiecapaciteit vergroten, zodat een toenemend aandeel van hernieuwbare energiebronnen op land en op zee in het net kan worden geïntegreerd. Het Letse stroomnet blijft, net als dat van andere Baltische lidstaten, kwetsbaar omdat het gesynchroniseerd is met het BRELL-net (Belarus, Rusland, Estland, Litouwen en Letland). De regionale synchronisatie van het elektriciteitsnet met de rest van de Unie vordert, maar moet nog worden voltooid. Daarvoor moet worden samengewerkt met Estland en Litouwen. Het aardgasverbruik van Letland is in de periode tussen augustus 2022 en maart 2023 met 30 % gedaald ten opzichte van het gemiddelde gasverbruik in dezelfde periode in de voorgaande vijf jaar, waarmee het streefdoel van 15 % is overtroffen. Letland zou overeenkomstig Verordening (EU) 2022/1369 van de Raad¹⁶ tot 31 maart 2024 zijn inspanningen kunnen voortzetten om de vraag naar gas tijdelijk te verminderen.

---

¹⁶ Verordening (EU) 2022/1369 van de Raad van 5 augustus 2022 inzake gecoördineerde maatregelen ter reductie van de gasvraag (PB L 206 van 8.8.2022, blz. 1).

- (34) Letland moet zijn inspanningen opvoeren om de energie-efficiëntiemaatregelen voor het koolstofvrij maken van zijn gebouwenbestand, vervoer en industrie op te schalen, en nieuwe financierings- en steunmaatregelen instellen om de renovatiedoelstellingen van zijn langetermijnrenovatiestrategie te halen.
- (35) Het tekort aan arbeidskrachten en vaardigheden in sectoren en beroepen die van essentieel belang zijn voor de groene transitie, met inbegrip van productie, uitrol en onderhoud van nettonultechnologieën, leidt tot knelpunten in de transitie naar een nettonuleconomie. Hoogwaardige onderwijs- en opleidingsstelsels die inspelen op veranderende behoeften op de arbeidsmarkt en gerichte bij- en omscholingsmaatregelen zijn van cruciaal belang om tekorten aan vaardigheden aan te pakken en arbeidsintegratie en -verschuivingen te bevorderen. Om het onbenutte arbeidsaanbod te ontsluiten, moeten die maatregelen toegankelijk zijn, met name voor de personen voor wie en in de sectoren en regio's waarvoor de gevolgen van de groene transitie het grootst zijn. In 2022 werd een tekort aan arbeidskrachten gerapporteerd voor 25 van 436 beroepen waarvoor specifieke vaardigheden of kennis voor de groene transitie vereist zijn, waaronder elektriciens en werktuigbouwkundigen. Het tekort aan arbeidskrachten werd genoemd als een factor die de productie in de industrie en de bouw beperkt.
- (36) In het licht van de beoordeling door de Commissie heeft de Raad het stabiliteitsprogramma 2023 onderzocht, en zijn advies¹⁷ daarover is in aanbeveling 1 weergegeven.

---

¹⁷ Op grond van artikel 5, lid 2, van Verordening (EG) nr. 1466/97.

(37) Aangezien de economieën van de lidstaten van de eurozone in hoge mate met elkaar zijn verweven en zij collectief bijdragen aan de werking van de economische en monetaire unie, heeft de Raad de lidstaten van de eurozone aanbevolen actie te ondernemen, onder meer via hun herstel- en veerkrachtplannen, teneinde i) de houdbaarheid van de schuld in stand te houden en af te zien van generieke steun voor de geaggregeerde vraag in 2023, de genomen begrotingsmaatregelen om de impact van de hoge energieprijzen te verlichten doelgerichter te maken en na te denken over passende manieren om de steun af te bouwen naarmate de druk van de energieprijzen afneemt; ii) een hoog niveau van overheidsinvesteringen te handhaven en particuliere investeringen te bevorderen om de groene en de digitale transitie te ondersteunen; iii) loonontwikkelingen te ondersteunen die het verlies aan koopkracht verzachten en tegelijkertijd tweederonde-effecten op de inflatie te beperken, actief arbeidsmarktbeleid verder te verbeteren en tekorten aan vaardigheden tegen te gaan; iv) het ondernemingsklimaat te verbeteren en ervoor te zorgen dat energiesteun aan bedrijven kosteneffectief en tijdelijk is, en gericht is op levensvatbare ondernemingen en stimulansen voor de groene transitie handhaaft; en v) de macrofinanciële stabiliteit in stand te houden en risico's te monitoren en tegelijkertijd te blijven werken aan de voltooiing van de bankenunie. Voor Letland dragen de aanbevelingen 1, 2, 3 en 4 bij tot de uitvoering van de eerste, de tweede, de derde en de vierde aanbeveling in de Aanbeveling van 2023 over de eurozone,

BEVEELT AAN dat Letland in 2023 en 2024 de volgende acties onderneemt:

1. Zo spoedig mogelijk in 2023 en 2024 de geldende noodsteunmaatregelen voor energie afbouwen, met gebruikmaking van de daarmee samenhangende besparingen om het overheidstekort terug te dringen. Indien hernieuwde stijgingen van de energieprijzen nieuwe of voortgezette steunmaatregelen vereisen, ervoor zorgen dat dergelijke steunmaatregelen gericht zijn op de bescherming van kwetsbare huishoudens en bedrijven, budgettair haalbaar zijn, en stimulansen voor energiebesparing behouden.

Zorgen voor een prudent begrotingsbeleid, met name door de nominale stijging van de nationaal gefinancierde netto primaire uitgaven in 2024 te beperken tot maximaal 3,0 %¹⁸.

Nationaal gefinancierde overheidsinvesteringen in stand houden en zorgen voor een doeltreffende absorptie van subsidies in het kader van de faciliteit en andere Uniefondsen, met name om de groene en de digitale transitie te bevorderen.

Voor de periode na 2024 blijven streven naar een begrotingsstrategie op middellange termijn van geleidelijke en duurzame consolidatie, in combinatie met investeringen en hervormingen die bevorderlijk zijn voor een hogere duurzame groei, teneinde een prudente begrotingssituatie op middellange termijn tot stand te brengen.

De belastingheffing uitbreiden, onder meer voor eigendom en kapitaal, en de toereikendheid van de gezondheidszorg en de sociale bescherming versterken.

2. Doorgaan met de gestage uitvoering van zijn herstel- en veerkrachtplan en snel het REPowerEU-hoofdstuk afronden, zodat gauw een begin kan worden gemaakt met de uitvoering daarvan. Voortgaan met de snelle uitvoering van de programma's van het cohesiebeleid, in nauwe complementariteit en synergie met het herstel- en veerkrachtplan.

---

¹⁸ Dit komt naar schatting overeen met een jaarlijkse verbetering van het structurele begrotingssaldo met ten minste 0,5 % van het bbp voor 2024, zoals beschreven in overweging 24.

3. De toegang tot financiering voor kleine en middelgrote ondernemingen verbeteren via openbare garantie- en kredietregelingen om investeringen van strategisch belang te bevorderen, in het bijzonder op het gebied van de groene transitie en regionale ontwikkeling.
4. De algemene afhankelijkheid van fossiele brandstoffen verminderen door de inzet van hernieuwbare energie te versnellen, met name windenergie op land en op zee en zonne-energie, en de energie-efficiëntiemaatregelen te versterken, bijvoorbeeld door nieuwe financierings- en steunmaatregelen om de doelstellingen van de langetermijnrenovatiestrategie te behalen. Zorgen voor voldoende capaciteit van de interconnecties om de continuïteit van de energievoorziening te vergroten en de synchronisatie met het stroomnet van de Unie voort te zetten. De beleidsinspanningen opvoeren die gericht zijn op het voorzien in en verwerven van vaardigheden en competenties die nodig zijn voor de groene transitie.

Gedaan te Brussel,

Voor de Raad

De voorzitter
